

"ҚАЗАҚСТАН ҚОР БИРЖАСЫ" АҚ

"Қазақстан қор биржасы" АҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен
(2022 жылдың 27 қазанындағы
№ 32 отырыс хаттамасы)

б е к і т і л д і

2024 жылдың 01 тамызынан бастап¹

қолданысқа енгізілді

Бағалы қағаздардың нарықтық бағаларын есептеу ӘДІСТЕМЕСІ

Алматы қ., 2022

¹ Биржаның бэк-офистік жүйесінде нарықтық бағаларды автоматтандырылған есептеу модулі пайдалануға берілгеннен кейін Биржа Басқармасы белгілеген күннен бастап.

Осы Әдістеме осы бағаларды Биржада өткізілетін бағалы қағаздармен сауда-саттық туралы ақпараттың құрамдас бөлігі ретінде жариялау мақсатында "Қазақстан қор биржасы" АҚ-ға (бұдан әрі – Биржа) айналысқа жіберілген бағалы қағаздардың нарықтық бағаларын есептеу тәртібін анықтайды.

1 бап. Нарықтық бағаларды есептеудің жалпы шарттары

1. Осы Әдістеменің мақсаттары үшін мынадай анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:
 - 1) Қазақстан Республикасының Мемлекеттік бағалы қағаздары (бұдан әрі – МБҚ) – Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі немесе жергілікті атқарушы органдар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес шығарған және Биржаның ресми тізіміне енгізілген борыштық бағалы қағаздар;
 - 2) халықаралық қаржы ұйымдары шығарған борыштық бағалы қағаздар (бұдан әрі – ХҚҰ БҚ) – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес халықаралық қаржы ұйымдары шығарған және Биржаның ресми тізіміне енгізілген бағалы қағаздар;
 - 3) беймемлекеттік бағалы қағаздар (бұдан әрі – ББҚ) – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Қазақстан Республикасының эмитенттері шығарған, Биржаның ресми тізіміне енгізілген және олар бойынша қайталама сауда-саттық ашылған бағалы қағаздар (ХҚҰ БҚ қоспағанда);
 - 4) Нарықтық тәуекелдер жөніндегі Комитет (бұдан әрі – Комитет) - Биржа Басқармасының шешімімен құрылатын, оның міндеті қаржы нарықтарындағы жағдайға байланысты тәуекелдерді талдау, мониторингілеу, анықтау және басқару болып табылатын, қызметін қалыптастыру және жүзеге асыру тәртібі Биржаның ішкі құжатында анықталған Биржа Басқармасы жанындағы тұрақты жұмыс істейтін алқалы орган;
 - 5) "таза" баға – бойынша жинақталған және төленбеген купондық сыйақыны есепке алмағанда борыштық бағалы қағаздың бағасы;
 - 6) "таза емес" баға – бойынша жинақталған, бірақ төленбеген купондық сыйақыны ескере отырып, борыштық бағалы қағаздың бағасы;
 - 7) АЕК – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жәрдемақылар мен өзге де әлеуметтік төлемдерді есептеу үшін, сондай-ақ айыппұл санкцияларын, салықтарды және басқа да төлемдерді қолдану үшін айлық есептік көрсеткіш, оның мәні тиісті жылға арналған республикалық бюджет туралы Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленеді
2. Осы Әдістемеде пайдаланылатын өзге де ұғымдар мен шартты белгілер Қазақстан Республикасының заңнамасында және Биржаның өзге де ішкі құжаттарында анықталған ұғымдар мен шартты белгілермен бірдей.
3. Осы Әдістемеге сәйкес нарықтық бағаларды анықтау үшін:
 - 1) Биржаның ішкі құжаттарымен анықталғандай, Биржаның сауда-саттық жүйесінде ашық сауда-саттық әдістерімен жасалған мәмілелердің параметрлері;
 - 2) Биржаның ішкі құжаттарында анықталғандай, қаржы құралы – нарықтық өтінімдердің бағасы көрсетілмейтін өтінімдерді қоспағанда, Биржаның сауда-саттық жүйесіне ашық сауда-саттық әдістерімен мәмілелер жасасуға берілген өтінімдердің параметрлері;

- 3) ХҚҰ БҚ қатысты Биржа өткізетін мамандандырылған сауда-саттық шеңберінде Биржаның сауда-саттық жүйесінде жасалған мәмілелердің параметрлері.
4. Осы Әдістемеге сәйкес нарықтық бағаларды анықтау үшін мыналар пайдаланылмайды:
 - 1) осы баптың 3 тармағында көрсетілмеген өтінімдер мен мәмілелердің параметрлері;
 - 2) клирингтік қатысушылардың дефолттарын реттеу процедуралары шеңберінде Биржаның сауда-саттық жүйесінде берілген (жасалған), оның ішінде Биржаның ішкі құжаттарында анықталғандай өзін-өзі реттеу тәртіптемелерінде жасалатын өтінімдер мен мәмілелердің параметрлері.
5. Бағалы қағаздарды бағалау және олардың нарықтық бағаларын есептеу мұндай бағалау үшін қажетті деректер болмаған немесе жеткіліксіз болған кезде (мысалы, осы бағалы қағазды бағалау параметрлері негізге алынуы тиіс мәмілелер немесе өтінімдер болмаған кезде немесе осындай мәмілелер немесе өтінімдер саны жеткіліксіз болған кезде) жүзеге асырылмайды.
6. Биржаның ресми тізімінде жоқ бағалы қағаздардың нарықтық бағаларын Биржа есептемейді.
7. Нарықтық бағалар осы Әдістемеге сәйкес есептеледі және Биржаның интернет-ресурсында күн сайын Астана қаласы уақытымен сағат 11:00-ден кешіктірілмей жұмыс күндері жарияланады және осы жұмыс күні ішінде қолданылады.
8. Акциялардың нарықтық бағасы қазақстандық теңгемен есептеледі.

Биржада "таза" бағамен саудаланатын борыштық бағалы қағаздардың нарықтық бағалары (бағалау күніне есептелген, бірақ төленбеген купондық сыйақыны есепке алмағанда) олардың номиналды құнының пайызымен "таза" бағамен белгіленеді.

Биржада "таза емес" бағамен саудаланатын борыштық бағалы қағаздардың нарықтық бағалары (бағалау күніне есептелген, бірақ төленбегенін купондық сыйақыны ескере отырып) қазақстандық теңгедегі "таза емес" бағамен белгіленеді.
9. Егер нарықтық бағаларды анықтау үшін пайдаланылатын қандай да бір өтінімдер мен мәмілелердің параметрлері шетел валютасында көрсетілсе, олар Қазақстан Республикасы Ұлттық банкінің осындай өтінімді беру күніндегі (осындай мәмілені жасасу күніндегі) қолданыстағы бағамы бойынша қазақстандық теңгеге қайта есептеледі.

2 бап.

Жауапкершілікті шектеу

1. Биржа осы Әдістемеге сәйкес есептелген нарықтық бағалардың барабарлығын, Комитеттің жұмыс істеуін қамтамасыз ету және оған осы Әдістемеге сәйкес шешім қабылдау құқығын беру арқылы осындай есептеу сәтіндегі нарықтың объективті көрсеткіштерін қамтамасыз ету үшін мүмкін болатын күш-жігерді жұмсайды.

Бұл ретте Биржа сауда-саттыққа қатысушылардың нарықтық бағаларды есептеу үшін пайдаланылатын бағаларды және өтінімдер мен мәмілелердің өзге де параметрлерін анықтауына әсер етпейді және олардың нарықтың объективті көрсеткіштеріне және өзге тәсілдермен анықталған белгілі бір бағалы қағаздардың құнына сәйкестігі үшін жауапты болмайды.
2. Биржа нарықтық бағаларды есептеуді тек ақпараттық мақсаттарда жүзеге асырады және кез келген мақсаттарда үшінші тұлғалардың осы нарықтық бағаларды қолдану нәтижелері үшін жауап бермейді.

3 бап. МБҚ нарықтық бағалары

1. Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі шығарған индекстелмеген МБҚ-ның нарықтық бағалары осы бағалы қағаздардың есеп айырысу бағасына тең қабылданады, олар Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарының кірістілік функциясын анықтау әдістемесіне сәйкес есептеледі.
2. Купондық сыйақы мөлшері инфляция мөлшерінің өзгеруі немесе ақша нарығының мөлшерлемелерінің өзгеруі бойынша индекстелген Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі мен Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі шығарған МБҚ-ның нарықтық бағалары олардың номиналды құнының 100 %-на тең болып қабылданады.
3. Осы баптың 1 және 2 тармақтарында көрсетілгендерден басқа өзге МБҚ-ның нарықтық бағалары осы Әдістеменің 5 бабында белгіленген ББҚ бойынша нарықтық бағаларды есептеу тәртібіне сәйкес есептеледі.

4 бап. ХҚҰ БҚ нарықтық бағасы

1. Теңгемен номиналданған ХҚҰ индекстелмеген об нарықтық бағалары осы баптың 4 және 5-тармақтарына сәйкес анықталады.
2. Купондық сыйақы мөлшері инфляция мөлшерінің өзгеруі немесе ақша нарығының мөлшерлемелерінің өзгеруі бойынша индекстелген ХҚҰ БҚ нарықтық бағалары олардың номиналды құнының 100 %-ға тең деп қабылданады.
3. Осы Әдістеменің 5 бабында белгіленген ББҚ бойынша нарықтық бағаларды есептеу тәртібіне сәйкес осы баптың 1 және 2 тармақтарында көрсетілгендерден басқа, ХҚҰ өзге де БҚ нарықтық бағалары.
4. Осы баптың 1 тармағында көрсетілген ХҚҰ БҚ нарықтық бағалары сатып алушы үшін өтеуге осындай бағалы қағаздардың есептік кірістілігін негізге ала отырып, облигациялардың кірістілігін және Облигациялармен жасалған мәмілелер сомаларын есептеу әдістемесінің 3 тарауында белгіленген формулалар бойынша есептеледі. Бұл ретте есептік кірістілік сома ретінде анықталады:

Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарының кірістілік функциясын анықтау әдістемесіне сәйкес анықталған және нарықтық бағаны есептеу сәтінде қолданыста болған өтеуге дейінгі сол мерзіммен МБҚ кірістілігінің мәні және

Комитет осы шығарылымның ХҚҰ БҚ эмитенті – халықаралық қаржы ұйымының рейтинг деңгейін негізге ала отырып белгілеген жылдық пайызбен көрсетілген өсу коэффициентін (IFI SPREAD_{res}).

5. Комитет KASE-де өткізілетін мамандандырылған сауда-саттықтардың нәтижелері бойынша анықталатын сатып алушы үшін ХҚҰ БҚ кірістілік мөлшерлемелерінің өтеуге қатысты мәндері туралы статистикалық деректерді негізге ала отырып, ХҚҰ БҚ орналастыру бойынша жоғарылату коэффициенттерінің (IFI SPREAD_{res}) мәндерін белгілейді.

Комитеттің көтергіш коэффициенттерді (IFI SPREAD_{res}) анықтау және қайта қарау тәртібі мен мерзімдері осы Әдістеменің 6 бабында, сондай-ақ Нарықтық тәуекелдер жөніндегі комитет туралы қағидада белгіленген.

5 бап. ББҚ бағалау

1. Әрбір атаудағы ББҚ үшін нарықтық бағаларды есептеу мақсатында осы бағалы қағаздармен жасалған мәмілелерді, сондай-ақ мынадай критерийлерді негізге ала отырып, олармен мәмілелер жасасуға арналған өтінімдерді іріктеу жүзеге асырылады:

- 1) үлестік бағалы қағаздар бойынша мәміленің немесе өтінімнің көлемі – АЕК мөлшерінің 2000 еселенген мөлшерінен кем емес;
 - 2) борыштық бағалы қағаздар бойынша мәміленің немесе өтінімнің көлемі – АЕК мөлшерінің 1000 еселенген мөлшерінен кем емес;
 - 3) өтінім кемінде 30 минут қолданыста болды немесе оның негізінде осы тармақтың 1) және 2) тармақшаларында көрсетілген шамалардан кем емес көлемде мәміле жасалды (жиынтық көлемде мәмілелер жасалды);
 - 4) теңгеде номиналданған қандай да бір атаудағы борыштық бағалы қағаздар бойынша мәміле немесе өтінім параметрлерінде көрсетілген сатып алушы үшін өтеуге кірістілік өтеуге дейінгі сол мерзіммен МБҚ кірістілігінің есептік мәнінен кем емес, күндермен өлшенетін және мемлекеттік бағалы қағаздардың кірістілік функциясын анықтау әдістемесіне сәйкес қалыптастырылған МБҚ кірістілігінің қолданыстағы функциясы негізінде анықталған Қазақстан Республикасының.
2. Осы баптың 1 тармағында көрсетілген іріктеу бағалау күнінің алдындағы бес сауда-саттық күні ішінде Биржаның сауда-саттық жүйесінде тіркелген өтінімдер мен мәмілелер қатарынан жүзеге асырылады.
 3. Егер ББҚ бойынша осы баптың 1 тармағында көрсетілген іріктеме бес және одан да көп мәмілелерді қамтыса, онда осы атаудағы ББҚ нарықтық бағасы мәмілелерді бағалау күніне қатысты соңғы бесеуінің орташа сараланған бағасы ретінде есептеледі. Бұл ретте саралау аталған мәмілелердің көлемі бойынша жүзеге асырылады.
 4. Егер ББҚ бойынша осы баптың 1 тармағында көрсетілген іріктелім бес мәміледен кем болса немесе осы атаудағы бағалы қағаздар бойынша мәмілелер болмаса, онда мұндай бағалы қағаздардың нарықтық бағаларын есептеу осы баптың 5-7 тармақтарында анықталған тәртіппен жүзеге асырылады.
 5. Осы баптың 1 тармағында көрсетілген іріктемеден бағалау күнінің алдындағы бес сауда-саттық күнінің әрқайсысы үшін әрбір атаудың ББҚ бойынша іріктеледі:
 - 1) осы сауда-саттық күні үшін ең жоғары бағамен сатып алуға өтінім (Bid_t);
 - 2) осы сауда-саттық күні үшін ең төмен бағамен сатуға өтінім (Ask_t);
 - 3) осы сауда-саттық күнінде жасалған мәміле (мәмілелер) ($Deal_t$).
 6. Егер ББҚ бойынша бағалау күнінің алдындағы бес күннің ішінде қандай да бір сауда-саттық күні үшін қандай да бір атау берілсе, осы баптың 5 тармағына сәйкес жасалған іріктеме мыналарды қамтиды:
 - 1) үш элемент және одан да көп – осы бағалы қағаздардың аралық бағасы ($Price_t$) осы іріктелімді құрайтын өтінімдер және/немесе мәмілелер бағасының медианалық мәні ретінде есептеледі;
 - 2) екі элемент – берілген бағалы қағаздардың аралық бағасы ($Price_t$) осы іріктелімді құрайтын өтінімдер және/немесе мәмілелер бағасының орташа арифметикалық мәні ретінде есептеледі;
 - 3) екі элементтен аз – осы бағалы қағаздардың нарықтық бағасы есептелмейді.
 7. ББҚ бойынша нарықтық бағалар ($Price_m$) осы баптың 6 тармағына сәйкес анықталған олардың аралық бағалары негізінде мынадай формула бойынша есептеледі:

$$Price_m = \frac{\sum_{t=1}^5 (Price_t * k_t)}{\sum_{t=1}^5 k_t}, \text{ мұнда}$$

k – аралық бағаларды саралау коэффициенті ($Price_t$), ол мыналарға тең:

- 1) егер t күніндегі аралық баға қандай да бір атаудың ББҚ бойынша тек мәмілелер бағасының негізінде есептелсе – 1;
- 2) егер t күніндегі аралық баға мәмілелер мен өтінімдердің бағалары негізінде қандай да бір атаудың ББҚ бойынша есептелсе – 0,8;
- 3) егер t күніндегі аралық баға өтінім бағалары негізінде қандай да бір атаудың ББҚ бойынша есептелсе – 0,6.

6 бап.

ХҚҰ БҚ бағалау үшін жоғарылату коэффициенттері

1. Көтергіш коэффициенттерді ($IFI\ SPREAD_{res}$) Комитет белгілейді және күнтізбелік тоқсанда кемінде бір рет қайта қарауға жатады және кезекті қайта қарауға дейін қолданылады.

Өсім коэффициенттерін Комитет әрбір күнтізбелік тоқсан аяқталғаннан кейін немесе KASE сауда-саттық жүйесінде ХҚҰ БҚ орналастыру мөлшерлемелері елеулі өзгерген кезде немесе бағалы қағаздары осы Әдістемеге сәйкес нарықтық бағаларды есептеуге жауапты бөлімшенің (бұдан әрі – жауапты бөлімше) ұсыныстары негізінде Биржаның ресми тізіміне енгізілген Қазақстан Республикасының немесе ХҚҰ рейтингтерінің деңгейлері өзгерген кезде қайта қарайды).

Көтергіш коэффициенттері ($IFI\ SPREAD_{res}$) теріс мәндерге ие бола алмайды.

Комитеттің отырыстарын (сырттай дауыс берулерін) өткізу және осындай отырыстардың (сырттай дауыс берулердің) нәтижелері бойынша материалдарды ресімдеу Биржаның ішкі құжаттарында белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

2. Комитет көтергіш коэффициенттерді ($IFI\ SPREAD_{res}$) Комитет мүшелерінің сараптамалық пікірін ескере отырып, осы Әдістемеге сәйкес нарықтық бағаларды есептеуге жауапты Биржаның құрылымдық бөлімшесі (бұдан әрі – жауапты бөлімше) дайындаған және кезекті күнтізбелік тоқсаннан кейінгі айдың соңғы жұмыс күнінен кешіктірмей Комитеттің қарауына шығарылған ХҚҰ БҚ орналастыру нәтижелері туралы материалдар негізінде белгілейді.
3. Для подготовки материалов, указанных в пункте 2 настоящей статьи, используются результаты пяти специализированных торгов по размещению ЦБ МФО, предшествовавших завершению очередного календарного квартала или дате подготовки ответственным подразделением материалов для внеочередного пересмотра повышающих коэффициентов.
4. По каждому размещению ЦБ МФО рассчитывается средневзвешенное значение доходности данных ЦБ МФО для покупателя к погашению исходя из значений доходности по сделкам, заключенным в рамках специализированных торгов по размещению данных ценных бумаг. При этом взвешивание осуществляется по объему сделки.
5. Значение доходности, полученное в соответствии с пунктом 4 настоящей статьи, соотносится со значением доходности ГЦБ с тем же сроком до погашения, выраженным в днях, отраженном на действующей на момент подготовки материалов на безрисковой кривой доходности, определенной в соответствии с Методикой определения функции доходности государственных ценных бумаг Республики Казахстан. Определяется разность данных значений – спред доходности ЦБ МФО к безрисковой кривой доходности. Отрицательное значение данной разности (спреда) считается равным нулю.
6. По завершении расчетов значений доходности при размещении ЦБ МФО и определения их спредов к безрисковой кривой доходности, составляется матрица указанных спредов в соответствии с приложением 1 к настоящей Методике.

7. Комитет осы Әдістеменің 1 қосымшасына сәйкес жасалған матрица деректеріне, сондай-ақ Комитеттің пікірін қалыптастыру және оның шешімін қабылдау үшін релевантты өзге де қолжетімді ақпаратқа сүйене отырып, осы ХҚҰ рейтингінің деңгейіне қарай бағалы қағаздары KASE ресми тізімінде болатын әрбір ХҚҰ үшін жоғарылату коэффициенттерін белгілеу туралы шешім қабылдайды.

7 бап. Комитеттің айрықша өкілеттіктері

1. Осы Әдістемеге сәйкес анықталған кез келген бағалы қағаздардың нарықтық бағалары еңсерілмейтін күш жағдайларының туындауы, маркет-мейкерлердің баға белгілеулерді ұстап тұру жөніндегі өз міндеттерін орындаудан бас тартуы, валюта бағамдарының өзгеруі себебінен, сондай-ақ өзге де ықтимал жағдайлар бойынша Биржаның сауда-саттық жүйесіндегі осы бағалы қағаздар бойынша бағалардың объективті ағымдағы деңгейінен айтарлықтай ерекшеленетін жағдайларда объективті баға белгілеуге әсер ететін себептер бойынша Комитет осы Әдістемеді белгіленгеннен өзгеше тәртіппен осындай бағалы қағаздар бойынша нарықтық бағаларды анықтау туралы шешім қабылдауға құқылы. Бұл ретте көрсетілген нарықтық бағаларды анықтау осы Әдістемеді белгіленген мерзімдерде немесе Комитет белгілеген мерзімдерде жүзеге асырылуы мүмкін.
2. Комитет өзінің айрықша өкілеттіктерін пайдаланған кезде оның отырыстарының хаттамаларында осы өкілеттіктерді пайдалану себептері және оның осы өкілеттіктерге сәйкес қабылдаған іс-әрекеттері көрсетілуі тиіс.
3. Комитет бағалы қағаздарға қандай да бір атауды кезектен тыс бағалау жүргізу туралы шешім қабылдаған кезде олардың осындай бағалау нәтижесінде алынған нарықтық бағалары Комитет анықтаған сәттен бастап қолданыла бастайды және кезекті қайта қарауға немесе Комитет белгілеген өзге мерзімге дейін қолданылады.

8 бап. Тұжырымды қағидалар

1. Осы Әдістеме <https://kase.kz> Биржаның ресми интернет-ресурсында жарияланады.
2. Осы Әдістемеге өзгертулер және/немесе толықтырулар (өзектендіру) уақтылы енгізілгені үшін жауапкершілік жауапты бөлімшеге жүктеледі.
3. Осы Әдістеме қажеттілігіне қарай, бірақ үш жылда кемінде бір рет өзектендіруге жатады.

Бағалы қағаздардың
нарықтық бағаларын
есептеу әдістемесіне

1 қосымша

**ХҚҰ БҚ спредтерінің
МАТРИЦАСЫ**

Мамандандырылған сауда-саттық күні					
ХҚҰ атауы					
ХҚҰ несиелік рейтингі					
Бағалы қағаздың коды					
Бағалы қағаз өтелгенге дейінгі мерзім					
ХҚҰ БҚ деноминациясының валютасы					
ХҚҰ БҚ индекстелуінің болуы					
Арнайы мамандандырылған сауда-саттықтағы кірістілік мөлшерлемесі					
МБҚ тәуекелсіз кірістілік қисығына спреді					